INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 SYFTE MED SÄKERSTÄLLANDE OCH SKÖTSEL 2

2 BESKRIVNING 3

2.1 MARKSLAG OCH NATURTYPER 3
2.2 NATURA 2000 4
2.3 NATURFÖRHÅLLANDEN 4
2.4 MARKANVÄNDNING 4
2.5 BESKRIVNING AV BEVARANDEVÄRDEN 9
2.6 LITTERATUR 13

3 SKÖTSEL AV OMRÅDET 15

3.1 INDELNING I SKÖTSELOMRÅDEN 15
3.2 GENERELLA RIKTLINJER FÖR SKÖTSELN 15
3.3 SKÖTSELSOMRÅDEN 18

4 FRILUFTSLIV 25

4.1 SYFTE 25
4.2 ANLÄGGNINGAR 25

5 TILLSYN, DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING 26

6 SAMMANFATTNING AV PLANERADE SKÖTSELÅTGÄRDER 27

Skötselplan för naturreservatet Ekered i Laholms kommun

1 Syfte med säkerställande och skötsel

Syftet med reservatet är att bevara och utveckla den biologiska mångfald som är knuten till de förekommande naturtyperna slåtteräng, rikkärr, näringsfattig ekskog, näringsrik bokskog och lövsumpskog. Reservatet ska bidra till gynnsam bevarandestatus i den biogeografiska regionen för förekommande habitat och arter. Därigenom skapas möjligheter för arter att sprida sig inom och mellan skyddade områden i trakten.

Syftet är även att åskådliggöra ett småskaligt odlingslandskap, med spår från olika tidsåldrar. Bland annat ett välbevarat fossilt odlingslandskap med medeltida karaktärer. Det är viktigt är att området står under kontinuerlig hävd och att de kulturspår som finns kvar från början av 1900-talet, då byn fortfarande var bebodd, bevaras och åskådliggörs. (Häradsekonomiska kartan från 1920 som referens). Även några av byns äldsta kulturspår från medeltiden, bör om möjligt åskådliggöras.

Naturreservatet ska stödja allmänhetens möjligheter till friluftsliv, natur- och kulturupplevelser. Besökare ska kunna se, uppleva och lära från områdets typiska livsmiljöer, arter och historia. Reservatet ska kunna bidra till att öka kunskapen om hotade arter, lokal historia, naturvårdsbiologi och skötselmetoder.

Syftet ska nås genom att:

- inget rationellt skogsbruk bedrivs inom området och naturliga processer tillåts verka.
- land- och vattenmiljöerna skyddas mot fysisk exploatering.
- restaurering / biologisk återställning av vattendrag och våtmark genomförs där så är gynnsamt och möjligt utan att påverka intilliggande fastigheter.
- omföring/ restaurering av lövsumpskog till slåttermark eller stubbskottäng och hyggen till betesmark.
- röjningar utförs för att öka natur- och kulturvärden i ek- och lövsumpskog eller för att bevara särskilt värdefulla lövträd.
- barrträd avvecklas för att utöka arealen öppen mark och lövskog inom reservatet.
- lämpliga åtgärder vidtas för att informera och underlätta för besökare att uppleva området.
- nya kunskaper om hotade och hänsynskrävande arter och naturtyper ska, inom ramen för gällande beslut enligt 7 kap. 4-6 §§ miljöbalken, beaktas i den löpande skötseln av reservatet, samt att
- inom ramen för gällande beslut enligt 7 kap. 4-6 §§ miljöbalken, beakta de skötselråd som föreslås i aktuella åtgärdsprogram för hotade arter.

2 Beskrivning

2.1 Markslag och naturtyper

Markslag 2011	*Areal (hektar)*	*Övrigt*
Skog	**15,1 ha**	**Varav** ädellövskog, 6,0 ha (varav hedekskog 5 ha och bokskog av ristyp 1 ha) triviallövskog 5,6 ha lövsumpskog 1,7 ha triviallövskog med ädellövinslag 0,7 ha lövblandad barrskog 0,5 ha granskog 0,4 ha barrblandskog 0,2 ha
Igenväxande hygge	**16,3 ha**	Hyggen granskog, fd. åkermark.
Vattendrag	**1480m/ ca 0,1 ha**	Hela sträckan lugnflytande
Ängsmark*	**1,9 ha**	Slåtteräng och rikkärr
Övrigt	**0,1 ha**	Övrig öppen mark
Total areal	33,6 ha	

Naturtyper enligt KNAS 4 (Metria geoanalys, 2009). *Även inräknat under skogstyperna.

2.2 Natura 2000

	Areal
Natura 2000-området Ekered (SE0510002)	1,9 ha

Se kartbilaga 2I.

I Natura 2000-området förekommande Natura 2000 habitat:

Rikkärr (7230)	0,6 ha
Fuktängar med blåtåtel eller starr (6410)	0,8 ha
Restaureringshabitat*: Rikkärr (7230R)	0,1 ha

Inom reservatet förekommande Natura 2000 habitat:

Näringsfattig bokskog (9110)	1,1 ha
Restaureringshabitat*: Lövsumpskog (9080R)	2,1 ha

*Ej fullgott habitat även om grundläggande förutsättningar och vissa värden finns. *Restaureringsmark* genom att högre värden kan utvecklas med högre ålder (9080) eller förbättrad skötsel (7230).

2.3 Naturförhållanden

Naturreservatet Ekered ligger i Hallandsåsens våtmarksrika skogsbygder. Här finns gott om lövsumpskog, ädellövskog samt myr- och våtmarksområden. Ekered ligger inom ett kluster av skyddade områden med höga naturvärden. Ekered kompletterar dessa skogsområden med både likartade men även unika värden såsom rikkärr. Inom en radie av 5 km finns ytterligare sex naturreservat; Osbecks bokskogar, Tjuvhultskärret, Matkroksmossen, Pennebo, Åstarpe mosse och Musikedalen.

2.4 Markanvändning

Byn Ekered har en mycket lång historia då den finns dokumenterad sedan 1300-talet. Stavning har dock varierat över århundradena; Ekyrith 1336, Eggeridt 1603, Ekereed 1646. Bynamnets innebörd har varit oförändrad. Förledet är ordet *eke* som kommer av ”ekbestånd, ekdunge”. Efterledet *red/ryd* har traditionellt ansetts stå för medeltida ”röjning, nyodling” men enligt Strid (1996) är det troligare att *-ryd* har ett äldre, indoeuropeiskt ursprung och står för antingen ”ryckande, rivande, rafsande” syftande på lövtäkt eller för ”uppbökande, rotande” syftande på jordbearbetning i samband med röjgödslingsbruk. I båda fallen kan -rydnamnen ha ursprung i järnåldern eller ännu tidigare.

Enligt jordeboken år 1646 utgjordes Ekered av tre frälsehemman på vardera 1 mantal. Ekered kan betraktas som den ”stora” byn uppe på åsen och gårdarna låg vid karteringen 1823 relativt utspridda utmed en sträcka av ca en kilometer. Till Ekered hörde då också sex

stycken torp och sammanlagt fanns ett 15-tal torp på åsen i början av 1800-talet. De flesta troligen tillkomna under andra hälften av 1700-talet. En ökande efterfrågan på bokved i hela Öresundsregionen och även tunnstavshuggning för den bohuslänska sillfiskeindustrin mot slutet av 1700-talet kan ha varit vad som gjorde torpetableringen möjlig, såväl som det förbättrade böndernas ekonomi (Simonsson, 2007).

Inägorna

Av byarna och gårdarna längre upp på åsen var de flesta ”särhägnade”, dvs. inom egna inägogärden. Ekereds tre och Baramossas två hemman låg dock inom ett ganska stort gemensamt inägogärde. Uppe på Hallandsås fanns vid karteringen 1823 några få hägnade utängar, bl a till Truedsfällan och Ekered. Se karta med historiska kartöverlägg från denna tid i bilaga 2F.

Någon karta över Ekereds inägor finns inte. På Hallandsåsen dokumenterades vanligen endast utägorna i skifteskartorna. Av byarna på åsen är det endast Pennebo som har en historisk karta över inägorna. Då hemmanet Pennebo avmättes år 1813 hade man sju gånger mer äng än åker och det är ganska troligt att även övriga hemman på åsen nyttjade inägomarken på liknande sätt. På det bördiga slättlandet hade man som jämförelse ungefär lika stor areal åker som äng. Byarna uppe på Hallandsås hade lång väg till dryga dagsverken och mindre tid till brukandet av den egna åkermarken. Dessutom är moränjordarna betydligt magrare än sluttningarnas mera kalkhaltiga morän och slättens lerjordar, vilket gjorde boskapsskötseln mer lönsam i förhållande till åkerbruket, vilket också gav ett större behov av ängsmark jämfört med åkermark.

Hallands landsbeskrivning 1729 beskriver åkermarken till åsens kronohemman som bestående av *”öhr och bergsur jord, med kampersteen och stenrör utj, kan eij förbättras med fyllning eller dijkning. Gifwer i medelmåttig äring 1 ½ och i god 2 korn.”* Ängen beskrivs som stenig ljung- och gräsmark bevuxen med asp, al, björk och även bok och ek. I Hasslövs socken sådde man åkrarna varje år, även kallat enskiftesbruk**.** Det var en form av ensidig odling varvid säd sås på åkern år efter år utan att ligga i träda mellan. Svårigheterna var att jorden inte kunde hållas fri från ogräs, sädesodlingen måste inskränkas till vårsådd och det krävdes mycket gödsel.

Johan Aron Borneman, som år 1825 inventerade ektillgång på kronojorden i Halland, berättar i sitt protokoll att av kronohemmanen i Hasslövs socken hade Björkered (nr 1) 400 ekar i inägogärdet. Varav 50 stora vrak och resten knut- ris- och buskekar. Bingsgärde hade 300 ekar i gärdet varav 40 st halvstora kortvuxna vrakekar, Tjuvhult nr 1 hade 400 små topptorra knutekar i gärdet och Prästgården hade 100 ekar i inägogärdet. Övriga hemman i socknen var frälseägda och omfattades inte av inventeringen men ekrikedomen bör ha varit lika stor i deras inägogärden vid denna tid.

Figur 1 Historiskt kartöverlägg med karta från 1823. Bakgrundskarta från 1960-talet, dvs 140 år yngre. (Notera att Ekereds gamla jordbruksmarker till stor del har planterats, men ännu inte helt vuxit igen.)

<u>Utmarken</u>

För de många hemmanen i socknen utgjorde Hallandsåsens nordsluttning och platå en stor samfälld betesutmark fram till storskiftet 1823. Mellan mossarna och kärren var åsen då till stor del ljungbevuxen och stora områden är på kartan markerade som t ex ”Bränningarna” (syftande på ljungbränning i betesförbättrande syfte), Ekereds norra resp. södra ryor ”Ljunghagen” och ”Mölleryet” etc (ryor i betydelsen ”kala, oftast ljungbevuxna backar”). Vid svenskövertagandet 1645 var så gott som hela åsen bokskogsbevuxen förutom ett större område mellan Ekered och Truedsfällan där den betespräglade ljungheden bredde ut sig. Detta kan man också se i Malmströms (1939) karta för 1650, nämligen att så gott som hela

åsen inom Hasslövs socken var bokskogsbevuxen vid denna tidpunkt. På 1720-talet var åsen enligt Malmström betydligt öppnare. Ytterligare hundra år senare skriver Bexell (1819) att Hallandsåsens hemman och byar, både i sluttningen och uppe på åsen samtliga har *”större tillgång på skog”* och det var sannolikt så att även om ljungmarkerna var utbredda så fanns här vid denna tid gott om bokskog och bönderna disponerade troligen av gammal hävd sina enskilda bokhult på den annars samfällda utmarken/betesmarken (Simonsson, 2007).

1900-talet till nutid

Ekereds mark tillhörde fram till mitten av 1900-talet Vallens säteri, vilket ägdes av godsägaren tillika lantbruksreformator och riksdagsmannen Peter von Möller. Senare hans son Adolf von Möller. Inom naturreservatet finns lämningar kvar efter tre gårdar. Alldeles utanför gränsen finns ytterligare två. De refereras här till som gård A till E (efter skifte i häradskartan). Se figur 4. Det sägs att arrendeavtalen för de gamla gårdarna i byn sades upp i slutet av 1930-talet då skogsbruket skulle moderniseras. Husen revs 1940, förutom gård B som ödelades genom brand 1937. Godset gick dock i konkurs och 1948 köpte staten marken. Någon gång på 1960-talet planterades de tidigare öppna markerna igen med gran och landskapet i Ekered blev mer slutet och ensartat än det sannolikt varit på många hundratals år.

Det har funnits två skogliga försöksytor inom reservatet. Det första var ett åkerplanteringsförsök med gran inom nuvarande avdelning 15, alldeles invid slåtterkärret. Det var från 1960-talet och leddes av SLU (nr 1269). Granskogen i fråga är nu nedtagen och försöket avslutat (Bärring, 1967). Ca 300 m väster om den första ytan har det också funnits en tillfällig provyta i björk (nr 1270), denna följs inte längre, men markeringar kan finnas kvar.

På 1970-talet inleddes restaureringen av slåtterängen. 1976 blev marken naturreservat. De främsta skälen var det stora antalet smörbollar och annan intressant kärlväxtflora på platsen.

2004 uppmärksammades Ekered-området genom inventeringen Skyddsvärda statliga skogar och Naturvårdsverket förvärvade marken år 2005. Under orkanerna Gudrun och Per (2005-2006) blåste en del av den planterade granen ned. I stort sett alla granbestånd avvecklades i samband med detta.

Figur 2. Häradsekonomiska kartan från 1920-tal, dvs snart hundra år gammal. Området består av lövskog och öppna marker.

2.5 Beskrivning av bevarandevärden

Biologiska värden

De högsta naturvärdena inom naturreservatet är kopplade till slåttermarkerna i det sedan tidigare befintliga naturreservatet, tillika Natura 2000-området Ekered. Här finns en mycket artrik ängsmark som i sin västliga del också är klassat som extremrikkärr sedan länsstyrelsens inventering 2007. Klassningen baseras på förekomsten av bland annat 15 indikatorarter för rikkärr, varav närvaron av kärrknipprot och källblekvide indikerar extremrikkärr (Länsstyrelsen 2008, se även faktaruta i punkt 3.2). Andra inventeringar som har uppmärksammat kärret är våtmarksinventeringen (Länsstyrelsen, 1984) som beskriver området som ett topogent kärr med fastmattor och botaniska värden. Man noterar dikning som lokal hydrologisk störning och med svag lokal påverkan, vilket placerar kärret i klass 2 (högt naturvärde). År 2002 uppmärksammades ängsmarken även i Äng- och bete inventeringen (Jordbruksverket, 2002).

Den östliga delen av ängsmarken har karaktären av en fuktäng. Ängen har mycket sannolikt använts som slåttermark under lång tid, exakt hur länge vet vi tyvärr inte eftersom kartor saknas över de gamla inägomarkerna. Eftersom byn Ekered finns dokumenterad sedan 1300-talet är hävdhistorien sannolikt mycket lång. Hävden upphörde troligen runt den tid när kronan köpte marken, cirka 1948. Slåttrad fuktäng och extremrikkärr är idag mycket ovanlig, särskilt i Hallands län, och därmed en mycket värdefull biotop.

Vid inventeringar inför naturreservatsbildningen 1976 kunde man räkna till ca 800 smörbollplantor, den stora förekomsten av arten var ett av skälen till reservatsbildningen. Med kontinuerlig hävd har en stor mångfald av arter gynnats i slåtterängen. Efter många olika inventeringar finns idag än mer kunskap om arterna inom det ursprungliga reservatet. Minst 18 olika naturvårdsintressanta växter knutna till fuktängar och/eller rikkärr har observerats. Därtill förekommer uppgifter om en rik insektsfauna. Två rödlistade fjärilsarter har observerats i Ekered. Artlistan kommer sannolikt att växa med framtida inventeringar och observationer. Sammanfattningsvis är smörbollarna i dagsläget således endast en av många naturvårdsintressanta arter i Ekered. Arten förekommer också inom fler delar av reservatet än i den befintliga slåttermarken.

Källblekvide förekommer i Halland bara på en plats och det är i Ekereds slåtterkärr. Den observerades första gången på 1980-talet. Källblekvide är kalkgynnat och växer på fuktig till våt, öppen mark i kalkfuktängar och rikkärr. Utanför kalktrakter förekommer den sällsynt i kärr med rörligt grundvatten och vid källor, liksom i Ekered. Utdikning och torrläggning av kärr och fuktängar har tidigare kraftigt decimerat förekomsterna i landet. Källblekvide är också ganska ljuskrävande varför upphörande hävd med igenväxning och av fuktängar eller rikärr är ett hot (Artdatabanken, 2012).

Förutom i gräsmarkerna finns naturvärden knutna till lövskog. Lövskogarna växer på varierande ståndort, från frisk till mycket blöt mark. Arealmässigt rör det sig om ungefär lika stora delar lövsumpskog som ädellövskog. Klibbal och björk dominerar men även ek är

fläckvis vanlig. Drygt nio hektar lövsumpskog finns inom reservatet, varav den största delen är sumpskog. Högst naturvärde har den medelåldriga till äldre lövsumpskogen (avdelning 9 och 10), huvudsakligen klibbalskog av översilningstyp. Här finns inslag av alar med stora socklar och en del död ved och flerskiktad struktur. I de södra delarna är lövsumpskogen yngre och mer dikningspåverkad (klass 4 i skogsstyrelsens sumpskogsinventering).

Ekskogen i området växer på mager mark, så kallad hedekskog. Enstaka äldre ekar som har stått ljusöppet och vuxit sig stora finns också, särskilt i avdelning 13 samt längs vägen in i reservatet. Inom det nordöstra hörnet av reservatet finns också en liten del med äldre bokskog. Här finns ett drygt hektar av gamla och grova bokar (i medeltal 80 år) samt en hel del död ved efter fallna träd, vilka skapar en luckig struktur. Bokskogen fortsätter öster om reservatet. Tjugo skyddsvärda träd har vid inventering återfunnits i bokskogsavdelningen. Det rör sig om grova, flerstammiga eller senvuxna träd med eller utan tickor. Sex stycken signalarter för skyddsvärd ädellövskog (mestadels lavar) har hittats cirka 200 meter nordväst om reservatet. Förhoppningsvis kan dessa arter på sikt sprida sig in i reservatet.

Stor potential finns för att på sikt öka den biologiska mångfalden genom att förutom att bibehålla befintlig, även skapa mer areal slåttermarker. En annan viktig åtgärd är att förhindra igenväxning av nu öppna marker (före detta åkermark) för att bibehålla en fortsatt stor variation av naturtyper och habitat.

Strukturer

Inslag av död ved och grövre träd finns på några få ställen men som helhet är skogarna biologsikt sett unga till medelålders (50-90 år). Alar med stora socklar finns, främst inom avdelning 9.

Geologiska värden

Ekered är beläget på Hallandsås, ett berggrundsgeologiskt mycket speciellt område, en horst. Hallandsås bildades för ca 250 miljoner år sedan, under tidsperioden perm vilken präglades av jordskalv och stark oro i jordskorpan. Det uppstod sprickor i urberget och vissa partier sänktes, exempelvis Laholmsslätten och Ängelholmsslätten, medan de skånska åsarna, med Hallandsås som den nordligaste, stod kvar som mäktiga bergryggar, så kallade horstar. I väster, vid Hovs hallar på Bjärehalvöns norra ända, kan man tydligt se den lodräta förkastningsbranten stupa rakt ned i havet. Lösa jordar, framför allt morän från senaste istidens slutskede för ca 15 000 år sedan, täcker numera huvuddelen av Hallandsåsen, medan nordsluttningens jordmån består av en mera bördig blandning av morän och krit- och lerjord (Simonsson, 2007).

Mäktigheten på moränen är 5-10 m. Morän bildas av inlandsisens framfart och har fått sin karaktär utifrån underliggande bergarter. Området blev isfritt för ca 15 000 år sedan och Hallandsåsens nordsluttning domineras av sandig morän. I sluttningen finns det

källområden med framsipprande grundvatten. Torven är enligt jordartskartorna 1-5 m djup (SGU 2010). Se figur 3 för översiktlig jordartskarta.

Figur 3. Jordartskartan 100 000-200 000.

Kulturhistoriska värden

Ekered var den stora byn uppe på Hallandsåsen och har i någon form existerat sedan åtminstone år 1336, sannolikt ännu äldre. Spåren från denna långa brukningstid är många, både historiska och förhistoriska skikt är synliga samtidigt i området. Alltifrån välbevarade ruiner från de senaste gårdarna på platsen (vilka revs 1940) till bandparceller av tidigmedeltida karaktär. De senare i olika stadier av upplösning och överlagring.

Mer vanliga och lätta att se är de olika odlingsrösen, stenmurar och vägar som finns inom reservatet och vilka ger en inblick i ett ålderdomligt landskap. Den pågående ängsslåttern upprätthåller en gammal och nu sällsynt naturtyp men sprider också kunskap om jordbrukets utveckling och historia. Restaurering för att utöka arealen öppen och hävdad mark (slåttermark, naturbetesmark mm) kommer att bidra till att åskådliggöra det historiska landskapet och ge kunskap om gamla inägomarker och historiska strukturer på ett pedagogiskt och intressant vis. (Se bilaga 2F samt Figur 4)

Figur 4. Häradsekonomiska kartan med tillägg.

Friluftsvärden

Naturreservatet är ett välkänt botaniskt utflyktsmål. Skåneleden passerar också genom reservatet Ekereds nordvästra delar. Med ytterligare satsningar på åtgärder och information i området kommer området sannolikt att kunna locka än fler besökare i framtiden. Med ett extra fokus på kulturmiljön kan området även locka nya besökare. Området är ett lämpligt ställe att informera om landskapets omvandling och de naturvärden kopplade till det gamla odlingslandskapet.

Prioriterade bevarandevärden

Det mest prioriterade bevarandevärdet finns i den befintliga slåttermarken samt att utvidga naturtypen ängsmark inom reservatet. Att synliggöra och informera om de kulturhistoriska miljöerna (gårdsruiner, fägata, odlingsrösen och murar) är också en högt prioriterad insats för att sprida kunskap om det gamla odlingslandskapets betydelse för den biologiska mångfalden samt människans historia på Hallandsås.

Det är angeläget att på något sätt restaurera och hålla den gamla åkermarken öppen. Detta för att värna det öppna bylandskapet som funnits i området under mycket lång tid, kanske ända sedan medeltid. Skälen är både kulturhistoriska och biologiska eftersom mångfalden av växter och djur gynnas av en variation av miljöer, naturtyper och strukturer.

2.6 Litteratur

Artdatabanken, 2012, (Artfakta) källblekvide http://www.artfakta.se/Artfaktablad/Salix_Hastata_Ssp_Vegeta_1932.pdf 2012-11-20.

Bengtsson, S. 1999. Tempererad lövskog i Halland i ett europeiskt perspektiv - ekologi, naturlig dynamik och mänskliga störningar. Länsstyrelsen i Hallands län. Meddelande 1999:1

Bärring, Ulf. 1967. Studier av metoder för plantering av gran och tall på åkermark i södra och mellersta Sverige. Nr 50 1967, Skogshögskolan, Stockholm.

Carlie, L. mfl. 2005. Hallänningen och Hallandsåsen: människa, natur och kultur under 3000 år. Stiftelsen Hallands länsmuseer, Landsantikvarien.

de Jong, J. & Almstedt, M. 2005. Död ved i levande skogar. Naturvårdsverket, rapport 5413.

Metria Geoanalys. 2009. Ny metod för kontinuerlig naturtypskartering - av Skyddade områden (KNAS), Metria Geoanalys, version 2009-06-23.

Jordbruksverket (TUVA), https://etjanst.sjv.se/tuvaut/site/index.htm (id 598-E80)

Länsstyrelsen & Skogsstyrelsen, 2007. Strategi för formellt skydd av skog i Hallands län. Länsstyrelsen i Hallands län. Meddelande 2007:5.

Länsstyrelsen, 1984. Katalog över inventerade Våtmarker i Hallands län. Meddelande Nr 1985:1, bilaga 4-6. (vmi id N04C0F12)

Länsstyrelsen, 2005. Bevarandeplan för Ekered SE0510002, Natura 2000 Halland. www.lansstyrelsen.se/halland

Länsstyrelsen. 2008. Resultat av rikkärrsinventering i Halland 2007-2009. Länsstyrelsen i Hallands län. Meddelande 2008:20.

Löfgren, R., Andersson, A. 2000. Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker. Naturvårdsverket, rapport 5081.

Malmström, C. 1939. Hallands skogar under de senaste 300 åren. Meddelande från Statens skogsförsöksanstalt 31:171-300.

Naturvårdsverket, 2004(A). Skyddsvärda statliga skogar. Delrapport över uppdrag om naturvärdesbedömning och skydd av viss skog. Götaland. Naturvårdsverket, rapport 5340.

Naturvårdsverket. 2004(B). Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet, rapport 5411.

Naturvårdsverket. 2006(A). Åtgärdsprogram för bevarande av sex hotade bokskogsarter. Naturvårdsverket, rapport 5553.

Naturvårdsverket. 2006(B). Åtgärdsprogram för bevarande av rikkärr. Naturvårdsverket, rapport 5601.

Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1 NV-04493-11 Beslutade: november 2011. Rikkärr (7230) / Fuktängar (6410).

Naturvårdsverket. 2012. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1 NV-04493-11 Beslutade: maj 2012. Näringsfattig bokskog (9110) / Näringsfattig ekskog (9190) / Lövsumpskog 9080.

Niklasson, N. 2003. En undersökning av trädåldrar i halländska skogsreservat. Länsstyrelsen i Hallands län. Meddelande 2002:28.

Nilsson, M. & Jönsson, C. (red) 2003. Kartering av skyddade områden. Naturvårdsverket, rapport 5282.

Nitare, J. (red.). 2000. Signalarter, indikatorer på skyddsvärd skog. Skogsstyrelsens förlag.

Simonsson, G. 2007. Hasslövs socken, Hallandsås (6), Beskrivningar till historiska kartor, kulturmiljöenheten. Länsstyrelsen i Hallands län. (ej publicerad).

Skottberg, C. & Lindahl, K. 1952. Natur i Halland. Bokförlaget Svensk natur, Stockholm.

Strid, J.P. 1996. Skottskog och lövtäkt i ortnamnens ljus. Lövtäkt och stubbskottsbruk – Människans förändring av landskapet – boskapsskötsel och åkerbruk med hjälp av skog. Del II. Skogs- och lantbrukshistoriska meddelanden nr 17. Utgiven av KSLA. Stockholm.

Sundberg, S. 2007. Instruktion för inventering av rikkärr. Version 2,0. Länsstyrelsen i Uppsala Län.

3 Skötsel av området

3.1 Indelning i skötselområden

I naturstypskartan (bilaga 2C) framgår nuvarande skogs- eller naturtyp, baserat på KNAS 4.

Skötselkarta 1 och 2 (bilaga 2D och E) visar indelningen i olika skötselområden. Grunden för indelningen i skötselområden är dominerande skötselåtgärd. Det finns fem olika skötselområden. I karta 1 finns de markerade med var sin färg samt ett beskrivande namn. Numreringen på kartan anger de i skötselområdet ingående avdelningarna. Beståndsindelning är baserad på skogsvärderingen men justerad efter IR-ortofoto. Skötselområdenas namn utgår från huvudsaklig skötselåtgärd.

3.2 Generella riktlinjer för skötseln

Reservatet ska skötas i enlighet med reservatets syfte och inom ramen för gällande föreskrifter. Skötseln beskrivs för varje skötselområde under punkt 3.3. Nedan följer information av övergripande karaktär för några specifika naturtyper och riktlinjer för skötselåtgärder.

Fakta om rikkärr

Ett rikkärr är en mineralrik myr (torvbildande våtmark) med ett nära neutralt pH. Myr är ett samlingsnamn för både mossar och kärr. Namnet kommer av att det är den artrikaste typen av kärr. Rikkärr har en särskild artsammansättning knuten till sig då de är rika på baskatjoner, främst kalcium, järn och magnesium. De är dock inte näringsrika. Växterna begränsas ofta av tillgången på fosfor.

Rikkärren gynnas av hävd och övergår vid utebliven hävd till en annan naturtyp. Med minskningen av slåtter- och betesmarker har också arealen rikkärr minskat drastiskt i landet, allt sedan det storskaliga jordbrukslandskapets intåg. Både bete och slåtter är tänkbar hävd för rikkärr. Artsammanstättningen blir vanligen något olika men båda typerna av hävd ger en stor månfald. Bete tenderar att göra marken tuvigare och gynna brunmossfloran medan slåtter gynnar kärlväxtfloran.

Gränsen mot (kalk)fuktängar är ibland inte lätt att dra. Rikkärren skiljer sig dock från fuktängarna genom att vara blötare, oftast ha djupare torv och en större dominans av brunmossor i bottenskiktet samt mer halvgräs än gräs.

Rikkärren identifieras och avgränsas gentemot andra kärrtyper genom användning av indikatorarter. För att klassas om rikkärr bör minst tio stycken av dessa indikatorarter förekomma. För att klassas som extremrikkärr krävs ytterligare specifika indikatorarter. Kärrknipprot är en av två särskilt bra indikatorarter för extremrikkärr. Indikatorarterna har tagits fram för ändamålet och presenteras i *Instruktion för inventering av rikkärr* (Sundberg 2007). Inventeringen var en del av *Åtgärdsprogram för bevarande av rikkärr* (Naturvårdsverket 2006) och resultaten från inventeringen i Hallands län presenteras i rapport från 2008 ”Resultat av rikkärrsinventering i Halland 2007-2008” (Länsstyrelsen 2008). Se Naturvårdsverket (2011) för definitionen av naturtypen rikkärr - 7230.

Ängsmark - slåtterkärr

Växtligheten i befintlig slåttermark (avdelning 17) är ganska mosaikartad, östra delen kan dock beskrivas som fuktäng och en stor del av västra delen som extremrikkärr. Definitionerna är delvis överlappande då det både kan kallas äng och rikkärr.

Slåtterängen är ett utpekat Natura 2000-omårde och de ingående naturtyperna är; fuktängar med blåtåtel och starr (6410) och Rikkärr (7230). Fältinventering för exakt avgränsning utfördes i maj 2011. För att naturtyperna med medföljande naturvärden ska bevaras krävs att krontäckningen inte överstiger 30 procent (Naturvårdsverket 2011).

Syftet med skötseln av ängsmarken är att nå gynnsam status för de beskrivna Natura 2000-habitaten, samt de hotade och sällsynta arterna. Exempel på hotade arter är: källblekvide (VU) och loppstarr (VU), därtill ett antal regionalt intressanta arter (se bilaga 3).

Indikationer från inventeringar under 2011 (basinventering) och 2012 (uppföljnings-inventering) visade 2012 att ohävdsarter förekommer. Skötseln behöver därför kontinuerligt utvärderas och anpassas för att gynna värdena i ängen. Vid nya artobservationer eller ny kunskap om arter och/ eller skötselåtgärder, bör skötseln av området ses över.

Hydrologisk utredning

Det dike som går längs kanten slåtterkärrets norra gräns (skötselområde 1 / avdelning 17) finns dokumenterat redan på 1920-talskartan (se figur 2 och 4). Diket kan dock vara mycket äldre än så. En ålder på åtminstone 100 år betyder att den lokala hydrologin stabiliserat sig i detta läge och att en förändring skulle innebära en långsiktig påverkan på den lokala hydrologin och vegetationen i området.

Ett något våtare kärr skulle kunna vara gynnsamt för framförallt rikkärrsarterna i området. Det är därav angeläget att se över hur dikena runt om slåttermarken påverkar hydrologin. Det behövs dock en utredning av en hydrologisk expertis i samråd med botaniker för att avgöra om det skulle vara gynnsamt för floran i området. Det är även en avvägningsfråga när det gäller försvårande av slåttern i området. Inga åtgärder ska därför vidtas i slåtterkärret (avdelning 17) utan belägg för att befintliga värden skulle gynnas.

All eventuell restaurering ska ske med försiktighet så att de nu befintliga värdena inte hotas. Angränsande fastigheter ska inte heller påverkas negativt av åtgärderna.

Restaurering av ängsmark

Syftet med restaureringen är att utöka arealen slåtteräng. Dels för att slåtteräng är en hotad naturtyp. Dels för att en större äng på sikt har större chans att behålla dess arter än en liten äng. Restaureringen är även ett sätt att återskapa lite av det forna och mer öppna landskap som funnits i Ekered i historisk tid.

Stubbskottsängsbruk kan användas som ett sätt att utvidga den våta slåttermarken in i avdelning 14 genom att ta ner delar av trädskiktet men utan att bryta upp mer stubbar än nödvändigt. Den skottföryngring som då kommer upp hålls efter genom röjning/avverkning med upp till 15 års intervall. Det buskskikt som utvecklas gynnar den biologiska mångfalden positivt genom en variation i mikrohabitat, mer solljus till fältskiktet och död ved i alsocklar, jämfört med i sluten skog. Huvudsyftet är dock att utöka arealen ängsmark.

Restaurering av betesmark

Syftet med restaureringen av betesmarken är till stor del att åskådliggöra det ålderdomliga jordbrukslandskapet. Genom att hålla marken öppen gynnas dock samtidigt gräsmarkslevande arter och/eller arter beroende av både lövskog och öppen gräsmark för sin livscykel. En variation av naturtyper är generellt sett mycket gynnsamt för den biologiska mångfalden.

Beteshävd föreslås som den mest rationella skötselformen men andra former av hävd, såsom åker- och ängsbruk är möjliga alternativ om förutsättningarna i framtiden skulle finnas för detta. Om beteshävd av resursskäl inte kan upprätthållas i hela skötselområdet så prioriteras bete på de öppna markerna framför skogsmarken.

Om restaureringen av någon anledning inte kan genomföras ska målbilden i andra hand vara att man låter de gamla hyggena växa igen till lövskog och röjer gran vid behov.

Hänsyn och generella mål för skogsmark

Reservatet ska utvecklas utan konkurrens från gran för att gynna lövskog och dess arter. Strukturer såsom grova träd, död ved, levande hålträd och inslag av senvuxenhet ger goda förhållanden för en stor biologisk mångfald av arter.

Den grundläggande åtgärden i alla skötselområden är att all gran inledningsvis tas bort. Undantag kan göras för ett fåtal grova risgranar per hektar, vilka lämnas kvar om de inte utgör hot mot äldre ädellövträd. Därefter genomförs granröjning vid behov. Vid alla åtgärder ska stor hänsyn tas till inverkan på markskiktet och den lokala hydrologin. Granar i svårtillgänglig terräng, till exempel i källpåverkad eller våt mark, bör ringbarkas.

Hantering av avverkade träd

Vid gallringar ska ingen lövved >10 cm (bhd) ska tas ut ur reservatet, utan lämnas som faunadepåer på lämpliga platser. Vid röjning / gallring av klen ved stora volymer så kan denna vid behov tas ut, alternativt brännas på plats. Grov barrved i mindre volymer kan lämnas kvar för att skapa dödvedsstrukturer så länge det inte försvårar föryngring av lövträd eller betesdrift. Då hela gran eller tallbestånd avvecklas ska virket tas ut ur reservatet.

3.3 Skötselsområden

Skötselområde 1, Hävd - slåtter

Avdelning 17

Areal 2,0 hektar

Beskrivning

En relativt våt slåtteräng som ligger i ett lågt parti i terrängen med ett gammalt dike längs norra kanten. Ängen är i västra delen till största del klassad som ett extremrikkärr och i östra delen som fuktäng. Ett trädskikt med yngre till medelålders björk och al finns, krontäckning uppskattad till strax under 30 procent.

Bland de mest hotade arterna är källblekvide (VU) som förekommer som ett fåtal små buskar på denna enda plats i länet, samt loppstarr (VU) och ängsstarr (NT), flertalet naturvårdsintressanta arter samt fridlysta arter som Jungfru Marie nycklar och kärrknipprot.

Delar av slåttermarken är ett extremrikkärr i naturvärdesklass 1. Femton indikatorarter för rikkärr varav 2 för extremrikkärr hittades i inventering år 2011 (se artlistan bilaga 3).

Slåtterängen var igenväxande sedan slutet av 1940-talet och restaurerad på 1970-talet. Delar av ängen har under en kortare tid på 1990-talet varit planterad med gran, spår av detta kan fortfarande ses som nedsänkningar i marken.

I den östra delen av slåtterängen finns ett antal dokumenterat skyddsvärda träd av arterna sälg, al och ek, totalt åtta träd (fem levande och tre döda).

Nuvarande skötsel är sen slåtter (september månad) med slåtterbalk och höbärgning. I delar med dominans av grenrör (främst sydvästra delen) utförs också tidig slåtter. Denna del slås vartannat år i andra halvan av juni månad.

Mål

Området är en öppen slåttermark med årlig hävd vilket möjliggör en rik biologisk mångfald av blommande örter, orkidéer, rikkärrsmossor och ett rikt insektsliv. Det är en fortsatt gynnsamt miljö för arter knutna till det ovanliga habitatet extremrikkärr, samt de rödlistade och sällsynta arterna. En så naturlig hydrologi som möjligt råder i området och arealen rikkärr har ökat något. Enstaka träd skapar en mosaikartad, delvis beskuggad miljö.

Åtgärder

- Fortsatt sen årlig slåtter i hela slåttermarken. Höet bortforslas. Om möjligt bör höet få ligga kvar och fröa av sig innan det tas bort.
- Fortsatt tidig slåtter i delar av ängen, för att hålla tillbaka snabb- och högväxande växter som grenrör (Calamagrostis canescens), veketåg och älggräs.
- Fortsatt utglesning av trädskiktet för att nå målet öppet kärr (från beslut 1976)

- Hamling kan utföras på vissa av träden i slåtterängen, som ett alternativ till avverkning.
- Vid behov frihuggning av de skyddsvärda träd som finns inom skötselområdet.
- Önskvärt är att en hydrologisk utredning görs för att ta reda på dikets avvattnande effekt, dess effekt på förekommande arter och om hydrologisk restaurering i någon form skulle vara gynnsam.
- Restaurering av diken, om så bedöms gynnsamt för naturvärdena i området.

Skötselområde 2, Hävd - restaurering - slåtter

Avdelningar 6 och 14

Areal 3,3 hektar

Beskrivning

Området består av två delar, avdelning 6 norr om vägen i anslutning till ruinerna av en gammal gård (gård B, se figur 4), samt en långsträckt avdelning i sydvästra delen av reservatet, avdelning 14, invid befintligt rikkärr (avdelning 17).

Av häradsekonomiska kartan från 1920-talet (se figur 2 och 4) framgår det att hela det idag befintliga ängsområdet samt lövsumpskogen i anslutning, samt nordväst om, tidigare har skötts som sidvallsäng. Målsättningen i denna skötselplan är att återigen hävda åtminstone delar av denna mark. Syftet är därför att restaurera delar av avdelning 14, samt avdelning 6.

Fortfarande på 1960-talet var marken i den södra delen fortfarande öppen (se figur 1). Den igenväxta norra ängen verkar ha varit trädbeväxt i någon utsträckning sedan minst 1960-talet. Idag är båda områdena bevuxna med yngre till medelålders al och björk med något enstaka inslag av gran. Förtvinade enbuskar förekommer på minst en plats i södra delen, vilket vittnar om den öppnare miljön. Viden förekommer i norra delen i stor utsträckning. I den norra delen (avdelning 6) kan ett flertal ängsmarksväxter fortfarande återfinnas; humleblomster, ängsvädd, hirsstarr, älgört, blodrot, blåtåtel, småvänderot samt vattenklöver, kabbeleka och nattviol. Inga spår av gödsling förekommer, dock ett flertal mindre diken. Stor potential att återuppta slåtterhävden och återskapa en ängsmiljö verkar således finnas här.

I södra delen (avdelning 14) finns spridda förekomster av smörboll och andra intressanta kärlväxter såsom humleblomster, fräkenväxter och ormbunkar. Området är dock påverkat av diken. I delen precis söder om den befintliga slåtterängen (avdelning 17) finns lövträd i varierande dimensioner. Två träd dokumenterades 2008 som skyddsvärda. Dels en senvuxen hamlad ek, dels en åttastammig spärrgrening ask i brynet mot den före detta åkern, kräver akuta åtgärder för att inte skuggas ut av omgivande träd.

Det finns en före detta skoglig försöksyta med björk (nr 1270) inom avdelning 14 inom reservatet. Denna följs inte längre. Det kan dock finnas markeringar kvar efter

denna yta vilka i möjligaste mån i så fall få stå kvar, enligt önskan från SLU. Vid behov kontakt med Tönnersjöhedens försökspark (SLU).

Mål

Öppna delvis slåtterhävdad våtmark med varierande inslag av träd. Det råder en så naturlig och för naturvärdena gynnsam hydrologi som möjligt.

Stora delar av det södra skötselområdet, i anslutning till befintligt slåtterkärr, sköts som en som slåttermark, exempelvis som stubbskottäng. Främst för att gynna den biologiska mångfalden, men även som ett sätt att åskådliggöra en numera ovanlig hävdform som mycket väl kan ha använts inom någon del av reservatet under någon del av byns långa historia.

Reservatets prioriterade naturvärden, tillika värdekärna utgörs av våt ängsmark (fuktäng och rikkärr). Denna naturtyp är ovanlig i dagens landskap och restaurering av slåttermarken i avdelning 6 är därför viktig samt prioriterade framför skötsel av exempelvis skottäng i avdelning 14. Om restaurering till slåtteräng i avdelning 6 av någon anledning misslyckas, eller i avvaktan på restaurering, är andrahandsalternativ att låta området ingå i skötselområde 3 och skötas med bete.

De delar av skötselområde 14 som eventuellt inte lämpar sig som eller är möjlig att restaurera till mer öppen våtmark, bör utvecklas genom naturlig succession utan konkurrens från gran.

Åtgärder

- Översyn och restaurering av hydrologi så långt möjligt.
- Avverkning av största delarna av trädskiktet för att skapa slåttermark. Stubbskottsäng / skottskog alternativt helt öppen gräsmark.
- Stubbrytning där så behövs för att underlätta slåttern.
- Stubbskottsbruk; dvs. regelbunden röjning av unga stammar med slåtter av ängsmark runt buskar i den mån det är möjligt.
- Försiktig frihuggning av skyddsvärd hamlad ek i avdelning 14.
- Bete kan vara ett alternativ till slåtter vid behov och om det är praktiskt genomförbart.

Skötselområde 3, Hävd - restaurering - bete

Avdelningar 2, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 18, 19, 20 och 21

Areal 23,6 hektar

Beskrivning

Skötselområdet består av igenväxande hyggen efter granskog och några små restbestånd av planterad gran (fällda i stormarna 2005-2006), samt ädellöv- och lövsumpskogar. Den beräknade medelåldern på skogen är 55-85 år.

I avdelningarna 5 och 8 finns det kvar restbestånd av gran och tall, varav ett fåtal granar är stormfällda.

Avdelning 7 utgörs av ganska gles skog där björk och al samt ett buskskikt av salix är dominerande. I kantzonen finns dock även inslag av bok, ek och gran. Området har tydlig igenväxningskaraktär, här var enligt 1920-talskartan delar av området lövskogsklätt, andra delar öppet. Stora stenmurar går genom området.

Alsumpskogen i norra delen av reservatet, i framförallt avdelning 10 och 20 är medelåldrig till äldre och har de största naturvärdena i naturreservatet ur skoglig synpunkt. Här finns även alar med stora socklar. Avdelningen har en frodig grönska och följer en mindre rätad bäck/dike.

Avdelningarna 9, 12 och 19 utgörs av krattekskog med inslag av andra lövträd. I avdelning 19 finns minst 8 stora lärkträd (de flesta stående levande, några stormfällda).

Övriga avdelningar i skötselområdet (2, 11, 15 och 18) utgörs av hyggen efter planterad granskog som avverkats efter stormen Gudrun 2005. Hyggena har varierande men generellt ett kraftigt buskskikt med hallon, björk samt högväxta örter.

Bokbeståndet i avdelning 21 är den skog inom reservatet med högst ålder, mer än 85 år. Där finns även 10 skyddsvärda träd, hälften utgörs av äldre levande bokar och hälften av döda träd. De uppmärksammades genom inventeringen av skyddsvärda träd år 2008 (se karta bilaga 2G).

Det finns även några skyddsvärda träd på norra sidan av vägen genom reservatet, med ett varierande behov av frihuggningsåtgärder (se karta bilaga 2G).

Mål

Målbilden är en öppen hagmark med mindre dungar av buskar och lövträd inringat av flerskiktade blandskogar. Områdets fd. hyggen har restaurerats till öppna och varierande gräsmarker med blommande örter. Glesa dungar med lövträd förekommer och ekar finns på tillväxt, skyddade från betning. Djur håller de gamla åker- och ängsmarkerna öppna och även skogsmarkerna betas extensivt. Skogsmarken utgörs av varierad lövblandskog med små gläntor och luckighet i vissa delar.

Den biologiska mångfalden kopplad gynnas av det öppna landskapet samtidigt som ett kulturpräglat landskap har återskapats. Spåren av äldre tiders brukande är tydliga genom rösen, murar och strukturer.

I tidigare dikade delar av alsumpskogen har en naturlig hydrologi återskapats.

Åtgärder (i prioritetsordning)

- Stängsling och bete i hela området där det är praktiskt möjligt. Mycket våta delar, (avdelning 10 och 20) eller del med skyddsvärda träd som kan skadas (avdelning 21) kan behöva undantas. Bete i första hand med nöt eller häst.
- Stättor/grindar sätts upp för att underlätta för besökande till området.
- Regelbunden röjning av uppslag av björk, gran, hallon och andra vedväxter / arter som ratas av betesdjur så länge det behövs. Hagtorn och andra bärande buskar sparas dock där det är lämpligt.
- Luckhuggning/friställning av äldre ekar och dess efterträdare.
- Skötselinsatser för att bevara de dokumenterat skyddsvärda träden där behov finns. Även de döda träden röjs fria vid behov.
- Odlingsrösen, stenmurar och andra kulturhistoriska lämningar samt fornminnen röjs regelbundet fria från vedväxter och högt fältskikt.
- Stubbrytning på gamla hyggen bör om möjligt genomföras för att underlätta för djuren och förbättra landskapsbilden.
- Vid behov bränning för att minska näringstillgång och kraftigt fältskikt.
- Ek och andra ädellövträd sparas vid röjning av kraftigt hyggesuppslag. Unga trädplantor stängslas in vid behov av betesfredning (alternativt skyddas från bete genom att buskar sparas runt om).
- Bryn av hagtorn och andra bärande buskar som spontant uppkommer gynnas.
- Vid behov gallring i trädskiktet, exempelvis i enskiktad, ung och tät lövskog.
- I alsumpskogen (avdelning 10 och 20) bör man om möjligt läggas igen alla diken utan funktion.
- Lärkträd kan tas bort i samband med åtgärder i området, alternativt lämnas som död ved eller tillåtas åldras och självdö. Föryngring av lärkträd ska dock röjas bort.

Skötselområde 4, Röjning

Avdelningar 1, 3 och 13

Areal 4,3 hektar

Beskrivning

Skötselområdet domineras av medelåldrig lövskog med ek och björk samt mindre hyggen efter avverkad granskog med enstaka äldre träd och björkföryngring. Avdelningarna är belägna söder om vägen som leder in i reservatet.

Avdelning 13 utgörs av i medeltal 60-70 årig skog av igenväxningskaraktär dominerad av ek och björk. Enstaka äldre, spärrgreniga och döende ekar förekommer, liksom enstaka äldre och välväxta granar. Beståndet är relativt likåldrigt och öppet, både i träd- och fältskikt. Föryngring av lövträd förekommer.

Delar av avdelning 1 består av hyggen efter avverkad gran. Enstaka äldre ädellövträd som vuxit inblandade bland gran står nu fritt men är oftast inte så vitala. Granröjning är utförd under 2011.

Avdelning 3 är ett igenväxande hygge efter grankultur med endast enstaka lämnade träd, mest gran.

Mål

Skötselområdet utgörs av ekdominerad lövskog. Det finns träd i flera olika åldersklasser och beståndet är flerskiktat. Död ved förekommer rikligt. Bestånden utvecklas utan gran. Gamla, grova och naturvårdsmässigt värdefulla träd och dess arvtagare gynnas. Kulturspår såsom stenmurar och odlingsrösen bevaras och synliggörs.

Om förutsättningarna medger det så kan de delar av skötselområdet som gränsar mot avdelning 14 skötas som slåtteräng, eller som en övergångszon mot densamma. Exempelvis genom en ökande öppenhet mot angränsande slåttermark eller genom extensivt stubbskottsbruk.

Åtgärder (i prioritetsordning)

- Luckhuggning/frihuggning görs för äldre beskuggade ekar.
- Friställning av lämpliga yngre ekar som kan utvecklas till evighetsträd.
- Kontinuerlig röjning av ung gran.
- Stenmurar, odlingsrösen och andra kulturlämningar hålls fria av vedväxter.

Skötselområde 5, Hävd - kulturmiljö

Avdelningar 4 och 16

Areal 0,5 hektar

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av tre gårdsmiljöer och en fägata. Alla tre gårdsmiljöerna utgörs av ruiner som är igenvuxna med träd och buskar. Gården B domineras helt av lönn och flertalet stormfällda träd ligger kvar vid gårdsruinen. Gård C och D är överväxta av askföryngring. Vid gård D är uppslaget särskilt kraftig. Ett grovt kastanjeträd (vårdträd) växer i anslutning till gården. Förutom delar av grunder syns idag endast enstaka låga murar. Ytterligare kulturspår kan döljas under frodig grönska. Information om gårdarnas historia finns bevarade i form av husskisser och foton.

En relativt lång och till synes intakt fägata löper över en mindre kulle vid reservatets entré (början av Ekereds inägor se bilaga 2F) till gård B. Fägatan ligger inom ett tidigare granbestånd, röjd 2011. Delar av fägatan är överväxt av hallonbuskar och högväxta örter.

I avdelning 4 finns två skyddsvärda poppellågor (se bilaga 2G).

Mål

Kulturmiljöerna hålls öppna för att synliggöra och skydda lämningarna. Besökande får information om reservatets historia och gårdarna och dess sista invånare och äldre tiders brukande av marken. Så länge det är förenligt med kulturvärdenas bevarande så värnas och sköts de skyddsvärda träden inom skötselområdet på det sätt som bäst gynnar naturvärdena.

Åtgärder

- Försiktig avverkning av granarna längs med fägatan.
- Reducering av antalet lövträd (främst ek) i fägatan, enstaka särskilt naturvårdsintressanta träd sparas.
- Avverkningar av flertalet träd i ruinerna, endast skyddsvärda träd sparas.
- Kvarvarande vårdträd sköts vid behov.
- Skyddsvärda träd i anslutning till ruiner värnas och sköts vid behov.
- Återkommande röjningar i och kring kulturmiljöerna.
- Informationsskyltar om gårdarnas historia bör tas fram och anslås vid varje gårdsruin.

4 Friluftsliv

4.1 Syfte

Området ska vara tillgängligt för rörligt friluftsliv. I reservatet ska man kunna ströva, få avkoppling samt nya kunskaper och naturupplevelser.

Besökarna ska få en god information om områdets natur och kulturhistoria. Informationsmaterial och anläggningar ska utformas så att negativa störningar för växter, djur och svampar undviks. Då skötselplanen innebär omfattande restaureringar är det av stor vikt att det informeras kring dessa restaureringsinsatser på ett pedagogiskt och lättbegripligt sätt.

4.2 Anläggningar

Mål

Väg och parkering

Bilkörning inom reservatet ska begränsas till nödvändiga transporter. Karaktären på den gamla vägen och dess plats i landskapet ska bibehållas. Nödvändiga förstärkningsarbeten ska vara försiktiga för att inte ändra karaktären på vägen. En parkeringsplats för minst fem bilar bör anläggas vid entrén till reservatet samt en parkeringsficka längre in i reservatet om möjligt markeras för tillgänglighet för funktionshindrade. Lämplig plats finns med på redan förstärkt markyta (se karta 2H).

Naturstigar

En enklare naturstig som smälter väl in i landskapet anläggs. Naturstigen bör vara i form av en slinga för att underlätta tillgängligheten till de olika delarna av reservatet.

Information

Informationsskyltar ska finnas på minst två platser inom reservatet, varav entrén är en plats.

Åtgärder

- Anläggning av en parkeringsplats för cirka fem bilar finns vid entrén till reservatet
- Parkeringsplats för funktionshindrade samt väg fram till denna anläggs/förbättras samt underhålls.
- En naturstig markeras (förslag finns i bilaga 2H).
- Informationsmaterial i form skyltning eller dylikt finns att tillgå vid intressanta platser i reservatet såsom kulturmiljöer och områden som restaureras eller sköts på något specifikt sätt.
- Kontinuerligt underhåll alla anläggningar.

5 Tillsyn, dokumentation och uppföljning

Länsstyrelsen ansvarar för att genomförda skötselåtgärder följs upp samt att uppföljning av bevarandemål genomförs. Arbetet samordnas med uppföljning av Natura 2000 områden, gällande gräsmarker.

Länsstyrelsen ansvarar för regelbunden tillsyn i reservatet.

Dessutom ansvarar Länsstyrelsen inom ramen för arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter för uppföljning rikkärr och skyddsvärda träd.

Hamlad ek i avdelning 14.

Sammanfattning av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	**När**	**Skötselomr.**	**Prioritet**	**Finansiering**
Frihuggning / brunnsröjning för att gynna skyddsvärda träd	snarast, sedan vid behov	alla	**1**	Skötselanslag
Information via skyltning	snarast möjligt	alla	**1**	Skötselanslag
Kontakt med djurhållare	kontinuerligt	3	**1**	Skötselanslag
Slåtter -sen	årligen	1, 2	**1**	Skötselanslag /EU-stöd
Slåtter -tidig	årligen	delar av 1	**1**	Skötselanslag /EU-stöd
Anläggning av parkeringsplatser	inom 3 år	4	**2**	Skötselanslag
Anläggande av naturstig	inom 3 år	alla	**2**	Skötselanslag
Bete	årligen	3	**2**	Skötselanslag /EU-stöd
Betesmarksrestaurering; röjning, bränning etc.	snarast möjligt	3	**2**	Skötselanslag /EU-stöd
Granröjning	kontinuerligt vid behov	alla	**2**	Skötselanslag
Hydrologisk utredning	inom 5 år	1, 2	**2**	Skötselanslag
Slåttermarks-restaurering	inom 4 år	2	**2**	Skötselanslag /EU-stöd
Stubbskottsröjning/klenvedstäkt	Kontinuerligt i intervall på max 15 år	2	**2**	Skötselanslag
Slyröjning i betesmarker	Kontinuerligt vid behov	3	**2**	Skötselanslag
Underhåll av anläggningar	kontinuerligt	alla	**2**	Skötselanslag
Avveckling av restbestånd av gran och tall	inom vid behov	3, 4	**3**	Skötselanslag
Friställning av ekar	inom 5 år, vid behov	4	**3**	Skötselanslag
Röjningar i kulturmiljöer	vid behov	5	**3**	Skötselanslag